

Szakmai beszámoló a Nemzeti Kulturális Alap 208111/00082 azonosítójú pályázat megvalósításáról

Kiemelt értékű Petőfi első kiadások, József Attila dedikált kötet, és egy ritka, 16. századi huszita Biblia egyedi restaurálása

A pályázati célban meghatározott négy kötet a Piarista Központi Könyvtár muzeális könyvgyűjteményének különleges értékű kötetei közé tartoznak. A kötetek mind gyűjteménytörténetileg, mind egyedileg is gazdag művelődés- és könyvtörténeti jelentőséggel bírnak.

Petőfi Sándor: János vitéz első kiadású kötete (Pest : Vahot Imre, 1845) a magyar irodalom legritkább első kiadásainak egyike. Kiadói papírkötésben, a korban megszokott, facsiszolatos papírra készült, mely mára jelentősen elsavasodott. A kötés kezdett szétesni, a meglévő hátsó borítófedél és a címlap is sérült, és félt volt, hogy további sérüléseket szenved. A kötet fűzése is sérült volt, az első ívek félig leváltak a kötetről. Az állapota megakadályozta, hogy rendhagyó irodalomórákon, kiállításokon bemutassuk. A restaurálás hozzájárult ahhoz, hogy a kötet a későbbi korok számára is megőrződjön, és lehetővé vált a bemutatása.

Petőfi Sándor: A helység kalapácsa első kiadása (Buda : M. Kir. Egyetemi Nyomda, 1844.) a János vitéz első kiadásához hasonlóan erősen sérült állapotban őrződött meg gyűjteményünkben. A kiadói papírkötés – melynek grafikáit a kortárs források szerint maga Petőfi rajzolta – ebben az esetben is sérült volt. Habár szerencsére mindkét fedlap megmaradt, az elülsőn terjedelmes, égett szélű lyuk tátongott. A kötés és fűzés itt is szétesés állapotában volt. A hiányos borítófedél nem volt képes megvédeni a címlapot és a könyvtestet a sérülésektől, szennyeződésektől. A kötet lapjai pedig a másik Petőfi kötethez hasonlóan erősen savasak voltak. Mind a megőrzés, mind a bemutathatóság igénye megkövetelte a kötet restaurálását.

A két Petőfi első kiadású kötetet a pályázatban leírt tervezetnek és a mellékelt restaurálási dokumentációban foglaltaknak megfelelően az ArchivArt munkatársai restaurálták, védődobozba helyezték. Így a kötet megőrzése biztosítottá vált, és lehetővé vált a bemutatásuk. Legelső bemutatására mindjárt 2023. novemberének végén a Váci Piarista Gimnázium patrocínium ünnepén kerül sor, ahol a gimnázium színjátszó csoportja előadja Petőfi A helység kalapácsa c. művéből készült színdarabot. Ennek keretében kerül bemutatásra a restaurált két Petőfi első kiadású kötet. Ismertetjük irodalomtörténeti jelentőségüket, és bemutatjuk a restaurálás folyamatát is. A köteteket csak az ünnep napján fennálló kiállítás keretében eredetiben is megnézhetik. Következő bemutatásukra a jelen

tervek szerint a budapesti Piarista Gimnázium 2024. évi március 15-i ünnepsége keretében kerül majd sor.

József Attila: Döntsd a tőkét, ne siránkozz (Budapest, 1931.) **első kiadás, Sík Sándornak dedikált példány.** Mivel a kiadás példányait a rendőrség a megjelenés után lefoglalta, ezért mindössze néhány száz példány került forgalomba. A kötet ritkasága mellett értékét tovább emeli József Attila autográf dedikációja Sík Sándor piarista papköltőnek. Sík Sándor emlékirataiból ismerjük József Attila és Sík Sándor egyetlen személyes találkozásának történetét, mely okot szolgáltat a dedikáció megszületéséhez is. Így a kötet a 20. század két jelentős irodalmi alakjának kapcsolatáról tanúskodik. A kötet papírja rossz minőségű, erősen elsavasodott. Fűzőcérna helyett a korban szokásos fémkapcsokkal fűzték össze az íveket, melyek megrozsdásodtak, és a rozsdamarás károsította a lapokat is. Beavatkozás nélkül a rozsdamarás folytatódott volna, ami a kötet további jelentős károsodását okozhatta volna. Ezért is indokolt volt a restaurálás. A restaurálás eredményeként a kötet megőrzése további sok évre biztosítottá vált, valamint lehetőség lesz látogatócsoportok, rendhagyó irodalomórák keretében történő bemutatásra is.

Pályázatunk negyedik kötete a **Kralicei huszita Biblia** (Biblj Swatá. To gest, knihaw niž se wssecka Pjsma swatá Starého y Nowého Zákona zdržugj. — [Karlovice] : [Tiskárna Jednoty Bratrské], 1596.). A 16. századi ritka nyomtatvány a cseh nyelvű bibliakiadások jelentős példánya. Első az eredeti nyelvről készült cseh nyelvű fordítások között, és nagy népszerűsége tett szert a 16. századi cseh nyelvű olvasók körében, így művelődéstörténeti jelentősége is nagy, hatása a cseh nyelv későbbi fejlődésére jelentős volt. Hazánkban csupán két másik példánya ismeretes. A mű 16. századi vaknyomásos bőrkötése egykor nagyon szép lehetett, gondos kezek alkotása. Eredeti állapotában sarok és középveretek díszítették, melyekből mára csak egy sarokveret maradt fenn. A kötést összefogó kapcsok is leszakadtak. Metszését is szép poncolt díszítés ékíti. Restaurálását ritkasága, cseh nyelvtörténeti jelentősége és kötésének értéke egyaránt indokolták. A restaurátorok kiegészítették a kötés hiányosságait, javították a fűzés sérüléseit, és a megmaradt veret alapján újjáalkották a vereteket. A gerinc és a kötés deformitásait megszüntették. Így a kötés újra megvédi a könyvtestet.

A restaurált dokumentumok elhelyezése

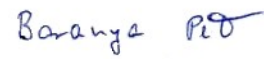
Mindegyik kötet védelméről a hozzájuk készült dobozok gondoskodnak. A Központi Könyvtár a piarista rend budapesti, Duna-parti épületének első emeletén működik 2011 óta. Itt találhatóak az olvasói terek, munkaszobák, és itt nyert elhelyezést a bemutatást és őrzést egyaránt szolgáló muzeális könyvtári tér. Ebben a térben zárt szekrényekben helyeztük el az ősnymtatványokat, az antikva- és RMK gyűjtemény legértékesebb köteteit, valamint a könyvtárban őrzött kódexeket. Itt nyert elhelyezést a nem muzeális korú, de ritkaságuk, dedikáltságuk miatt különlegesen értékes kötetek gyűjteménye is. Ezekben a gyűjteményekben, szekrényekben kerülnek elhelyezésre a pályázatban szereplő restaurált dokumentumok is. A helyiségben mind a hőmérsékletet, mind a páratartalmat szigorú ellenőrzés alatt tartjuk. A muzeális könyvtári tér önálló klímaberendezéssel rendelkezik, mely a hőmérséklet mellett a páratartalmat is képes befolyásolni. A beállított értékeket (19 C° , 45% RH) szigorúan ellenőrizzük. A helyiséget kamera- és riasztórendszer védi. A kamerarendszert a 24 órás portaszolgálat folyamatosan felügyeli. A helyiségben tűzjelző rendszer is működik.

Nyilvánosság

A pályázat szakmai beszámolóját Könyvtárunk honlapján a pályázatok menüpont alatt tettük közzé. Elérhető a következő linken: [https://pkk.piarista.hu/oldal/pályázataink](https://pkk.piarista.hu/oldal/palyazataink)

Budapest, 2023. november 24.

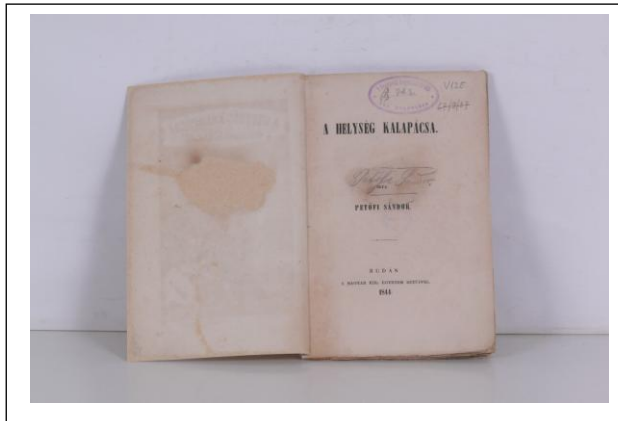
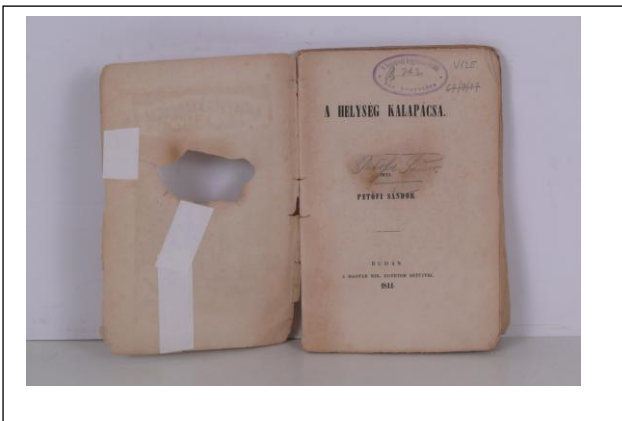
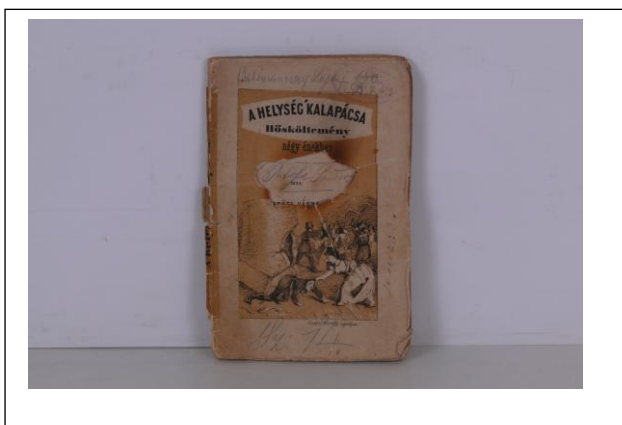
Baranya Péter
könyvtárvezető

ArchivArt Könyvrestaurátor Műhely Kft.
1088 Budapest, Üllői út 2-4. I. emelet 1.
Tel./fax: 36-1/306-4574

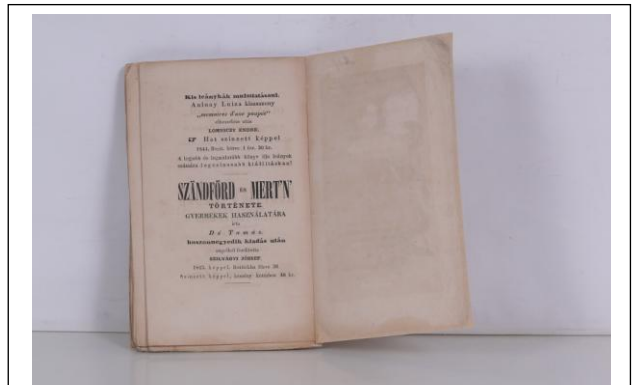
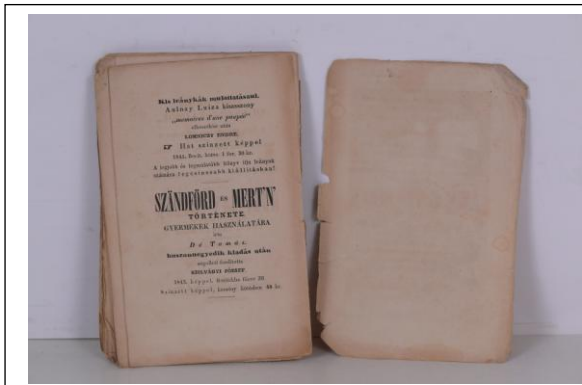
Piarista Rend Magyar Tartománya Központi Levéltára
1052 Budapest
Piarista köz 1.

Beszámoló az alábbi kötetek restaurálásáról

Az R 2859. a jelzetű, **Petőfi Sándor: A helység kalapácsa (Buda, 1844)** kötet restaurálása a fotódokumentáció elkészítésével kezdődött. A portalanítás és száraz tisztítás után a lapszámozás ellenőrzésével az ívfüzeteket lappárokra bontottuk. A lappárokat mostuk, savtalanítottuk és utáneyveztuk. A javításokat és megerősítéseket kézi javítással készítettük, amihez japán papírt, japán fátyol papírt, és glutofix ragasztót használtunk. A borító papír hiányát papíröntéssel egészítettük ki, amihez papírpépet, krétát és tylose-keményítő keverékéből készített utáneyvező anyagot használtunk. A lappárokból íveket készítettünk és az eredeti technika szerint 2 ponton rögzítettük egymáshoz megtámasztás nélkül. A megerősített és kiegészített borítót áthajtottuk az egymáshoz fűzött íveken és a gerincnél rögzítettük. Fotódokumentációt készítettünk a restaurálás utáni állapotról. A kötetet Mezeiné Victor Örzse restaurálta.

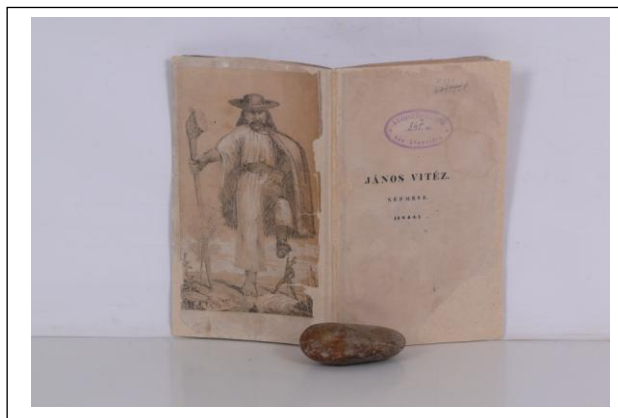

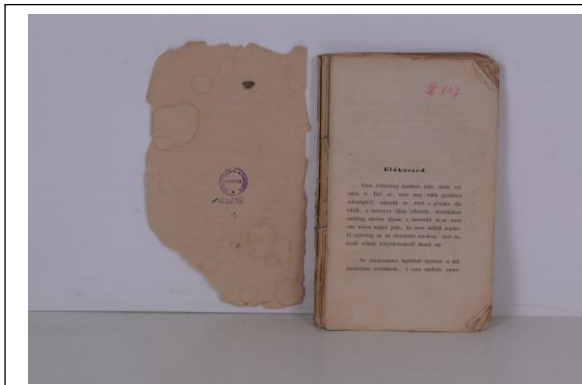
ArchivArt Könyvrestaurátor Műhely Kft.
1088 Budapest, Üllői út 2-4. I. emelet 1.
Tel./fax: 36-1/306-4574

A kötet restaurálás előtt és után

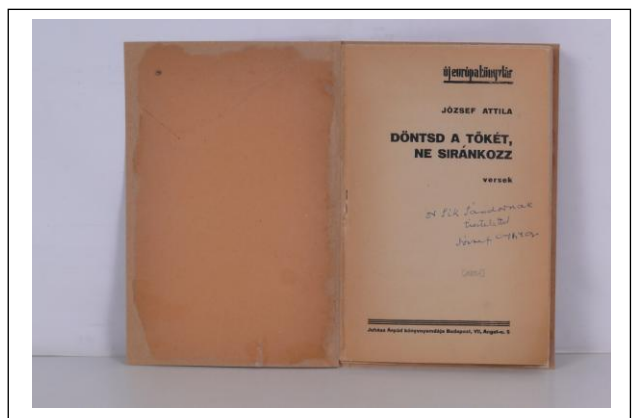
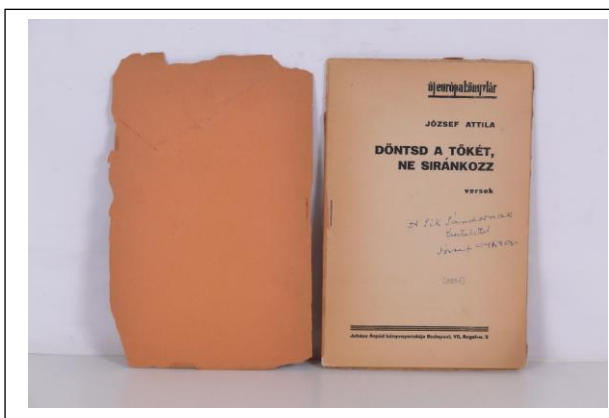
Az R 5754 a jelzetű, Petőfi Sándor: János Vitéz (Buda, 1844) kötet restaurálása a fotódokumentáció elkészítésével kezdődött. A portalanítás és száraz tisztítás után a lapszámozás ellenőrzésével az ívfüzeteket lappárokra bontottuk. A lappárokat mostuk, savtalanítottuk és utánenyveztük. A javításokat és megerősítéseket kézi javítással készítettük, amihez japán papírt, japán fátyol papírt, és glutofix ragasztót használtunk. A borító papírt és a címloldalt papíröntéssel egészítettük ki, amihez papírpépet, krétát és tylose-keményítő keverékéből készített utánenyvező anyagot használtunk. A lappárokból íveket készítettünk és az eredeti technika szerint 2 ponton rögzítettük egymáshoz megtámasztás nélkül. A megerősített és kiegészített borítót áthajtottuk az egymáshoz fűzött íveken és a gerincnél rögzítettük. Fotódokumentációt készítettünk a restaurálás utáni állapotról. A kötetet Mezeiné Victor Örzse restaurálta.

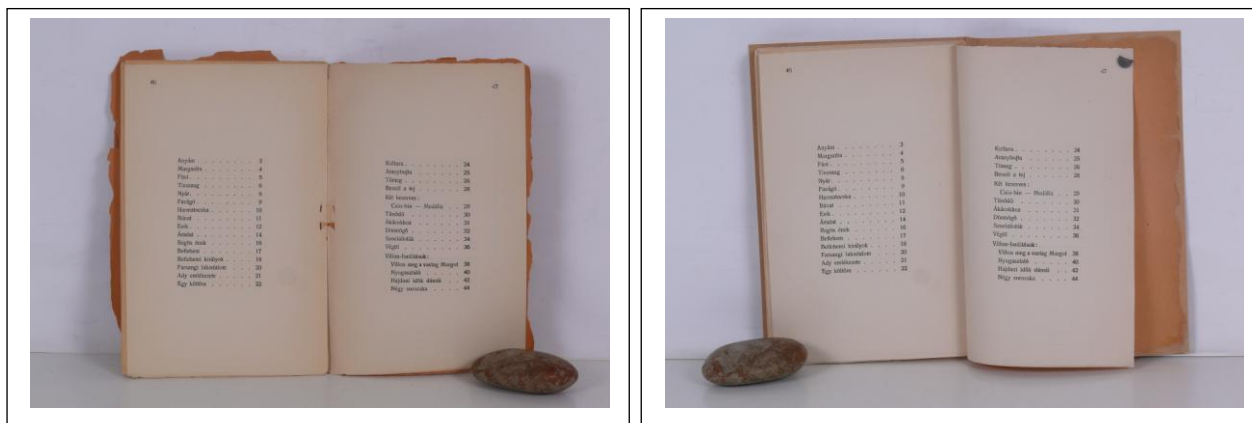

A kötet restaurálás előtt és után

A 13.046 jelzetű, József Attila: **Döntsd a tőkét, ne siránkozz** (Budapest, 1931.) **kötet** restaurálása a fotódokumentáció elkészítésével kezdődött. A portalanítás és száraz tisztítás után az elrozsdásodott kapcsot kiemeltük és a lappámozás ellenőrzésével az ívfüzeteket lappárokra bontottuk. A lappárokat mostuk, savtalanítottuk és utáneyveztek. A címlapot csak helyileg tisztítottuk és book-keeperrel savtalanítottuk. A javításokat és megerősítéseket kézi javítással készítettük, amihez japán papírt, japán fátyol papírt, és glutofix ragasztót használtunk. A borító papírt papíröntéssel egészítettük ki, amihez papírpépet, krétát és tylose-keményítő keverékéből készített utáneyvező anyagot használtunk. Az íveket 2 ponton rögzítettük egymáshoz megtámasztás nélkül. A megerősített és kiegészített borítót áthajtottuk az egymáshoz fűzött íveken és a gerincnél rögzítettük. Fotódokumentációt készítettünk a restaurálás utáni állapotról. A kötetet Gy. Molnár Kerstin restaurálta.

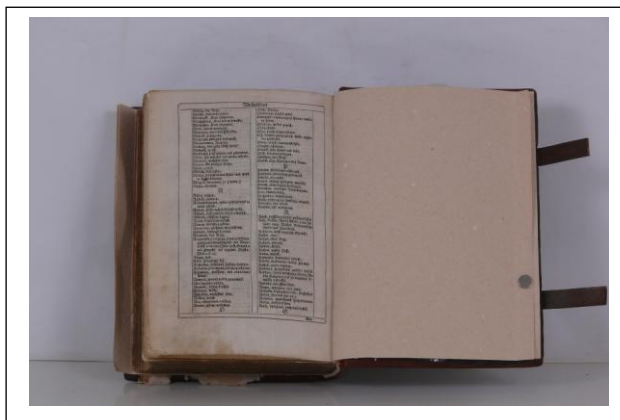
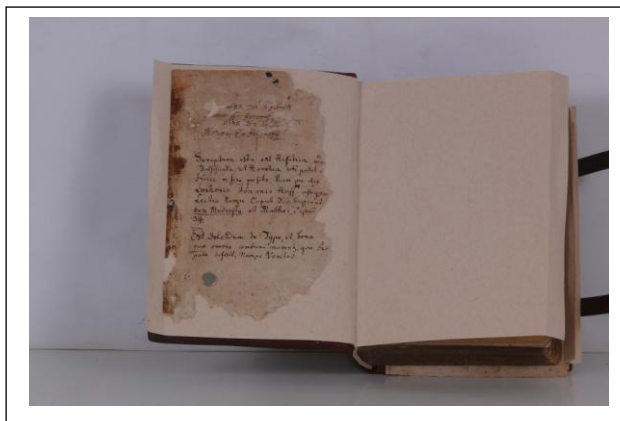
A kötet restaurálás előtt és után

Az **Ant 27** jelzetű **Cseh Biblia [Kralice], 1596. fatáblás kötet** restaurálása a fotódokumentáció elkészítésével kezdődött. A portalanítás és óvatos száraz tisztítás után mivel a kötet fűzése stabil így csak az előzék tükrökét emeltük fel a táblákról és az első és utolsó ívet választottuk le a könyvtestről. A leválasztott lappárokat mostuk és utánernyveztük. A kötetet átvizsgáltuk és a szükséges javításokat elvégeztük. A javításokat kézi javítással végeztük japán papír, merített papír és glutofix használatával. Az előzék lapokat papíröntéssel egészítettük ki, amihez papírpépet, krétát és tylose-keményítő elegyből készített utánernyező anyagot használtunk. A gerincet megtisztítottuk, a deformitást kiigazítottuk és a bordákat megerősítettük. A leválasztott íveket az eredeti technikának megfelelően visszafűztük a könyvtestre. A kötetet rekonstruáltuk: a fatáblákat megtisztítottuk, a repedéseket megragasztottuk. Félbőrt húztunk fel a gerincre és körben a hiányoknál bőr alápótlást készítettünk. A hiányzó kapocs részeket és sarokvereteket pótoltuk és felszereltük a táblákra. A bőrt konzerváltuk. Fotódokumentációt készítettünk a restaurálás utáni állapotról. A kötetet Mezeiné Victor Örzse restaurálta.

A kötet restaurálás előtt és után

ArchivArt Könyvrestaurátor Műhely Kft.
1088 Budapest, Üllői út 2-4. I. emelet 1.
Tel./fax: 36-1/306-4574

Budapest, 2023. szeptember 25.

Gy. Molnár Kerstin

Gy. Molnár Kerstin
ArchivArt Könyvrestaurátor Műhely Kft.

ArchivArt
Könyvrestaurátor Műhely Kft.
1088 Budapest, Üllői út 2-4.
Cégjegyzékszám: 01-09-685003
Adószám: 11954501-2-42
K&H 10201006-50087963-00000000